

УДК 94(477)«15/16»:303.446.4

Зимницька С. П.

к. і. н., ас. каф. історії та політичної теорії Державного взз
«Національний гірничий університет»,
к. 111, пр. Д. Яворницького, 19, м. Дніпро, 49005, Україна
тел. +380977273595, e-mail svitlana.zymnytska@gmail.com
ORCID orcid.org/0000-0001-7558-9778

ЗЕМЕЛЬНІ ВОЛОДІННЯ ВИШНЕВЕЦЬКИХ НА ЗАДНІПРОВ'І В УКРАЇНСЬКІЙ І ПОЛЬСЬКІЙ ІСТОРІОГРАФІЇ СЕРЕДИНИ ХІХ — СЕРЕДИНИ ХХ ст.¹

Стаття присвячена дослідженню української та польської історіографічної традиції (до середини ХХ ст.) щодо земельної політики Вишневецьких на Задніпров'ї. Серед основних питань — оцінка колонізаційної діяльності представників роду на Лівобережжі в українській і польській історіографії. Також предметом аналізу є дослідження істориків щодо господарської діяльності Яреми Вишневецького у задніпровських маєтностях.

Ключові слова: Вишневецькі, Задніпров'я, Лівобережна Україна, українська історіографія, польська історіографія, Ярема Вишневецький.

Постановка проблеми. Заселення Вишневецькими Задніпров'я та їхнє управління цим краєм ретельно проаналізовано в українській і польській історичній літературі. Попри це виявлено доволі відмінні погляди на роль Вишневецьких як представників спольщеної аристократії в заселенні українських земель. В історичній літературі немає єдиної точки зору і стосовно того, за рахунок якого населення заселялися володіння Вишневецьких на Лівобережжі. Панування низки стереотипів при дослідженні історії маєтностей роду на лівому березі Дніпра у працях українських і польських істориків обумовлює потребу порівняння їх точок зору для підтвердження або спростування тих чи інших гіпотез.

Аналіз останніх досліджень. Велике значення для дослідження української шляхти загалом і роду Вишневецьких зокрема має монографія Н. Яковенко [14], в якій серед інших питань приділено увагу окремим сюжетам щодо господарської діяльності Вишневецьких у задніпровських маєтностях. Сучасна польська дослідниця І. Чаманська присвятила опису князівських маєтностей як на правому, так і на лівому березі Дніпра окремий розділ монографії [16]. У додатку історик вмістила мапу маєтностей роду із зазначенням шляхів набуття тих чи інших земель. Детальний опис окремих міст, що належали Вишневецьким, наведено у колективній монографії «Князі Вишневецькі» [9].

¹ Стаття була підготовлена для міжнародної наукової конференції «Соціальні та політичні трансформації у Центральній та Східній Європі (1917–2017 рр.): чинники, досягнення, проблеми» (28–29 червня 2017 року, ОНУ імені І. І. Мечникова, Одеса, Україна).

Метою статті є дослідження української та польської історіографії щодо земельної та колонізаційної політики представників роду Вишневецьких. Для досягнення поставленої мети слід вирішити кілька **завдань**: 1) проаналізувати, які джерела були використані вченими для дослідження земельної політики роду на території Лівобережжя; 2) з'ясувати, як історики оцінювали початок заселення Задніпров'я і чи вважали вони ці території пустинними до початку колонізації краю; 3) дослідити господарську діяльність Яреми Вишневецького в його задніпровських володіннях.

Період існування володінь Вишневецьких на Лівобережній Україні, що охоплює останнє десятиліття XVI і першу половину XVII ст., співпадає з періодом посиленої колонізації краю, а самі Вишневецькі були одними з головних провідників цього процесу.

Велике значення для дослідження способів освоєння лівобережних земель Вишневецькими має підбір актів Литовської метрики, введеної до наукового обігу Ф. Ніколайчиком [11]. На ці документи спиралася більшість дослідників даного питання.

Одним із головних джерел стосовно маєтностей Яреми Вишневецького на Лівобережжі на заключному етапі його перебування в цьому краї є інвентар задніпровських володінь князя, який являє собою список міст і сіл з переліком осілих у них господарів і млинів. Цей документ було знайдено у бібліотеці м. Чорний Острів і опубліковано А. Пшездецьким [18, с. 41–44]. На зазначений інвентар у своїх дослідженнях пізніше часто посилалися інші історики, проте деякі з них виступили з критикою цього документу.

Джерелами для низки праць з історії заселення Лівобережної України наприкінці XVI — на початку XVII ст. стали також дані люстрацій, земських пописів, тарифів подимного податку тощо. На суттєві недоліки даних інвентарів і люстрацій вказував О. Баранович. На його думку, ці документи не дозволяли в повній мірі вирахувати чисельність населення українських земель, оскільки землевласники не були зацікавлені у наданні достовірних даних про реальну кількість населення в їхніх маєтностях [4, с. 201, 220–221]. Найбільш прийнятним джерелом для цієї мети Баранович вважав дані подимного податку [4, с. 203–204].

В історіографії приділено значну увагу шляхам і способам колонізації краю магнатами і шляхтою, зокрема й представниками роду Вишневецьких. Дискусійними лишаються питання, за рахунок якого населення відбувалося заселення Задніпров'я і чи були ці території пустинними до приходу польської адміністрації.

Переважна більшість польських дослідників виступала прибічниками «культурницької місії» польської шляхти в освоєнні земель Задніпров'я. Осадчими у цьому випадку виступали магнати, які мали і достатні економічні ресурси для заселення цих земель, і військову силу для оборони [17, с. 134–135].

Українські історики не поділяли думки польських дослідників щодо цивілізаторського впливу польської колонізації, вважаючи істинними колонізаторами краю міщан і козаків. Учені наголошували, що польські

можновладці, прийшовши на Лівобережжя, оформили спадкові права на землі, заселені без їхньої участі. Посилаючись на висновки люстраторів 1636 р., автор вказав, що більшість шляхтичів без будь-якого права осадити нові слободи і назвали їх своїми спадковими [2, с. 568; 1, с. 120].

М. Грушевський охарактеризував способи колонізації Лівобережної України і здійснив порівняння оцінок залюднення краю польською та українською історіографією [7]. Вчений вважав, що колонізація Задніпров'я здійснювалася за рахунок втікачів із західноукраїнських земель, а його територія була поділена на великі магнатські латифундії. Із такими латифундіями історик порівнював староства, які були в державній власності, але по суті перебували у приватному володінні магнатів [7, с. 28].

М. Василенко зазначав, що колонізацією займалися не особисто князі, а їхні управителі, про інтенсивну діяльність яких свідчить той факт, що Вишневещина, яка наприкінці XVI ст. вважалася пустою, до середини XVII ст. вже була заселена [6, с. 514]. Крім самого процесу колонізації М. Василенко розглянув і охарактеризував також її способи. Як вважав дослідник, швидкий успіх колонізації Задніпров'я був зумовлений посиленням утисків селянства Правобережної України, звідки здійснювалося переміщення населення на прикордоння. Цією народною колонізацією скористалися серед інших магнатів і Вишневецькі [6, с. 519–520].

Український радянський історик К. Гуслистий виокремив причини колонізації Лівобережної України, а також докладно описав процес розширення земельних маєтностей Вишневецьких на Задніпров'ї. Дослідник порівнював землевласників Лівобережжя з колишніми удільними князями. Пригноблення українського населення польськими магнатами наприкінці XVI — на початку XVII ст. історик пов'язував із остаточним встановленням у цей період необмеженої диктатури «дворянської демократії» і повним занепадом королівської влади в Речі Посполитій [8, с. 11–13, 88].

Праця К. Гуслистого ґрунтується на залученні широкого кола джерел і літератури, автор виявив обізнаність не лише з українською, а й із зарубіжною історіографією. В умовах посилення тиску на історичну науку К. Гуслистий у своєму дослідженні вимушений був виступати з критикою буржуазної історіографії, проте така манера викладу матеріалу не вплинула на якість проведеної істориком роботи і не зменшила її наукового значення.

З критикою висновків польських і українських дослідників про пустинність лівобережних земель до освоєння їх польськими магнатами виступив О. Баранович. Він вважав, що ці землі були заселені ще з часів татарського і литовського панування, там мали місце феодальні відносини, тому значення діяльності польської аристократії в заселенні регіону є перебільшеним [4, с. 230]. О. Баранович наголошував, що представники Речі Посполитої на місцях не вживали ніяких заходів для оборони прикордоння; її здійснювало місцеве населення — козаки, міщани, озброєні селяни [4, с. 199]. Історик був вимушений оцінювати роль магнатів і шляхти з позицій класової боротьби, хоча це ніяк не применшує значення проведених ним досліджень.

Отже в історіографії досліджуваного періоду проявилися дві концепції щодо заселення та розвитку господарства Лівобережжя. Незважаючи на суттєві відмінності, обидві концепції мають право на життя, містячи як раціональні, так і хибні елементи.

В окремих період історії землеволодіння Вишневецьких на Задніпров'ї дослідниками виділено час проживання тут Яреми Вишневецького. Захоплення князем земель і судові справи з приводу окремих територій розглянуто у переважній більшості праць, присвячених даній проблемі.

Господарська діяльність князя на Задніпров'ї була проаналізована в дослідженні К. Шайнохи [19]. Для аналізу судових суперечок з приводу земельних питань історик послуговувався даними зі «Щоденника Богуслава Машкевича», опублікованого Ю. У. Нємцевичем. Автор зазначав, що князь здійснював збройні наїзди не тільки на сусідні волості, а навіть на королівщини та ленні землі Речі Посполитої. Історик негативно оцінював таку політику Яреми, вважаючи, що вона призводила лише до занепаду його володінь, які вимагали корисніших справ [19, с. 186–187].

Характеристику перебування Яреми Вишневецького на Задніпров'ї з переліком податків, які на той час сплачувалися на цій території, на основі опублікованого в «Полтавських губернських відомостях» (№ 40, 1848 р.) матеріалу здійснив також Ю. Бартошевич. Польський дослідник оцінював період 1635–1648 рр. на Задніпров'ї як іділію, оскільки це був час найефективнішої колонізації та упорядкування селянських відносин [15, с. 240–241].

Д. Багалій навів декілька сюжетів щодо земельної політики Яреми Вишневецького в задніпровських маєтностях. На думку історика, князь був зацікавлений у добрих прикордонних відносинах із Московським царством. Свідченням цього слугують їхні переговори щодо дозволу селянам князя перевезення їхнього майна із земель, що відійшли до Москви, пізніше встановленого терміну [3, с. 384–385]. Д. Багалій торкнувся також питання втікачів із володінь Яреми Вишневецького. Князь домовлявся з московським урядом щодо повернення своїх підданих, внаслідок чого слугам князя було дозволено розшукувати їх на території сусідньої держави [3, с. 386].

К. Бочкар'єв зазначав, що Вишневецьчина за часів князя Яреми перетворилася на одну з найбільш облаштованих областей розхитаної на той час економічно Речі Посполитої. Це було зумовлено тим, що князь укріпив міста, проклав дороги, побудував млини, мости і греблі. У своїй статті Бочкар'єв на базі народних переказів навів опис Лубенського замку, побудованого з європейською пишністю [5, с. 976]. Важко сказати, чи відповідають дійсності ці відомості, оскільки кількома десятиліттями пізніше В. Томкевич наголошував на відсутності даних щодо лубенської резиденції Яреми Вишневецького, припускаючи лише, що спочатку замок міг бути дерев'яним [20, с. 110].

До аналізу господарської діяльності Яреми Вишневецького на Задніпров'ї звернувся і Ф. Ніколайчик, розглядаючи випадки захоплення князем земель на основі актів Литовської метрики. Він бачив причину переселення

воеводи руського до Лубенщини в прагненні впорядкувати і розширити свої задніпровські маєтності під особистим наглядом. Автор припускав, що Ярема Вишневецький бажав власним перебуванням тут попередити в майбутньому й козацькі повстання, які негативно відбивалися на економічному добробуті його земель. За роки свого володіння Лубенщиною він здійснив низку силових захоплень земель, які вражали своєю грандіозністю [10, с. 101]. Загалом Ф. Ніколайчик характеризував земельну політику князя Яреми як хижацьку і загарбницьку, що не враховувала інтересів населення, яке проживало на захоплених територіях.

Діяльність Яреми Вишневецького на Задніпров'ї розглянута в дослідженні Л. Падалки [12]. Здійснюючи перелік земельних володінь Яреми Вишневецького на Полтавщині, дослідник спирався на дані тарифу подимного податку Київського воєводства 1631 р. На основі даного джерела Л. Падалка охарактеризував різні верстви населення, що проживали на зазначеній території у другій чверті XVII ст. [12, с. 79–83]. Історик склав таблицю, за даними якої можна зробити висновок, що за своїми обсягами володіння князя Яреми перевищували аналогічні маєтності інших магнатів у 5–20 разів [12, с. 74]. У дослідженні Л. Падалки також згадано про земельні суперечки Яреми Вишневецького з іншими магнатами і шляхтою [12, с. 72].

М. Василенко при описі задніпровських володінь Вишневецьких найбільшу увагу приділив діяльності Яреми. Дослідник намагався з'ясувати, чи вплинуло переселення князя з Волині до Лубен на прибутковість його земельних володінь. За оцінкою історика, те, що у другій половині 1630-х рр. Лубенщина була ареною козацьких повстань, і велика кількість селян князя Яреми переходила в козацтво, що негативно впливало на господарство Задніпров'я. Саме з метою його налагодження Ярема Вишневецький і переселився на Лівобережжя. Проте, на думку М. Василенка, це не мало позитивного ефекту, оскільки князь вживав жорстких заходів до повстанців і збільшував побори, що змушувало населення залишати його володіння [6, с. 513].

М. Василенко охарактеризував також і політику захоплення земель князем Яремою, в чому він перевершив усіх своїх попередників. Вчений підкреслював, що матеріали з історії колонізації Лівобережної України незначні й малодосліджені, тому на їхній основі можна робити лише приблизні висновки. Загалом, як видається, М. Василенко здійснив ґрунтовний аналіз колонізаційної та господарської діяльності Вишневецьких на території Задніпров'я, дійшовши доволі об'єктивних і вірогідних висновків.

М. Яворський коротко охарактеризував становище підданих Яреми Вишневецького на Задніпров'ї. Послугуючись марксистсько-ленінською термінологією, автор наголошував, що, незважаючи на відсутність панщини, князь «немилосердно експлуатував селян» у своїх маєтностях [13, с. 70].

Земельна політика воеводи руського докладно проаналізована в дослідженні В. Томкевича, значну увагу також приділено судовим процесам з приводу земельних питань [20, с. 74–88]. Історик реконструював спосіб життя на Задніпров'ї за часів Яреми Вишневецького. Автор припускав, що,

з огляду на потребу постійної бойової готовності до татарських набігів, двір князя повинен був виглядати насамперед як військовий гарнізон. Незважаючи на те, що спочатку князь не проживав на Задніпров'ї постійно, бо мав резиденції в інших містах, на цих землях все одно перебувала більша частина його війська, готова до будь-яких несподіванок [20, с. 109–110].

Висновки. Таким чином, масив літератури з вивчення господарської політики Вишневецьких у їхніх маєтностях на лівому березі Дніпра є доволі широким. Незважаючи на короткий період перебування на Задніпров'ї (близько 60 років), представники роду заснували велику кількість міст, що свідчить про їхню активну діяльність у цьому регіоні. Аналіз історіографічної традиції виявив доволі відмінні погляди на роль Вишневецьких як представників спольщеної аристократії в заселенні українських земель. Українські дослідники не погоджувалися з думкою польських опонентів щодо цивілізаторського впливу магнатів і шляхти Речі Посполитої на розвиток господарства. Серед дослідників немає єдиної точки зору і стосовно того, за рахунок якого населення заселялися володіння Вишневецьких на Лівобережжі. Історія Задніпров'я досліджувалася вченими на основі одного й того самого джерельного матеріалу, який, однак, по-різному ними трактувався при характеристиці земельної політики Вишневецьких у цьому краї.

Список використаних джерел

1. Антонович В. Польско-русские соотношения XVII в. в современной польской призме (По поводу повести Г. Сенкевича «Огнем и мечом») / В. Б. Антонович // Антонович В. Моя сповідь: Вибрані історичні та публіцистичні твори. — К.: Либідь, 1995. — С. 106–135.
2. Багалеї Д. Займанщина в Левобережній Україні XVII і XVIII ст. / Д. І. Багалеї // Київська старина. — 1883. — № 12. — С. 560–592.
3. Багалеї Д. Очерки из истории колонизации степной окраины Московского государства / Д. И. Багалеї. — М., 1887. — 614 с.
4. Баранович А. Население предстепной Украины в XVI в. / А. И. Баранович // Исторические записки. — М.: Изд-во АН СССР, 1950. — С. 198–232.
5. Бочкарев К. Город Лубны. Исторический очерк / К. П. Бочкарев // Исторический вестник. — 1900. — № 9. — С. 973–990.
6. Василенко Н. Очерки по истории Западной Руси и Украины / Н. П. Василенко. — К., 1916. — 589 с.
7. Грушевський М. Господарство польського магната на Задніпров'ю перед Хмельниччиною / М. Грушевський // Записки Українського наукового товариства в Києві. — К., 1908. — Кн. 1. — С. 25–43.
8. Гуслистий К. Нариси з історії України. Вип. 3: Визвольна боротьба українського народу проти шляхетської Польщі в другій половині XVI і в першій половині XVII століття (60-ті роки XVI — 30-ті роки XVII століття) / К. Гуслистий. — К.: Вид-во Академії наук СРСР, 1941. — 184 с.
9. Князі Вишневецькі / під ред. І. Тесленка. — К.: Балтія-Друк, 2016. — 319 с.
10. Николайчик Ф. Начало и рост полтавских владений Вишневецких по данным Литовской метрики / Ф. Николайчик // Труды XI Археологического съезда в Киеве. 1899. Т. II. — М., 1902. — С. 95–104.
11. Николайчик Ф. Материалы по истории землевладения князей Вишневецких в Левобережной Украине / Ф. Николайчик // ЧИОНЛ. — К., 1900. — Кн. XIV, вып. 3, отд. 3. — С. 91–192.
12. Падалка Л. Прошлое Полтавской территории и ее заселение. Исследования и материалы с картами / Л. В. Падалка. — Х.: САГА, 2009. — 330 с.

13. Яворський М. Нарис історії України: у 2 ч. / М. Яворський. — К.: Аделаїда, 1987. — Ч. II. — 249 с.
14. Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття. Волинь і Центральна Україна / Н. Яковенко. — К.: Критика, 2008. — 470 с.
15. Bartoszewicz J. Wiśniowiecki Jeremiasz Michał / J. Bartoszewicz // Encyklopedia powszechna. — Warszawa: Nakładem i drukiem S. Orgelbranda, 1867. — Т. 27. — S. 238–245.
16. Czamańska I. Wiśniowieccy. Monografia rodu / I. Czamańska. — Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2007. — 552 s.
17. Jabłonowski A. Zasielenie Ukrainy / A. Jabłonowski // Ateneum. — Warszawa, 1888. — Т. XLIX. — S. 115–138, 308–319.
18. Przeździecki A. Podole, Wołyń, Ukraina: Obrazy miejsc i czasów / A. Przeździecki. — Wilno, 1841. — Т. 1. — 232 s.
19. Szajnocha K. Dwa lata dziejów naszych. 1646. 1648 / K. Szajnocha. — Lwów, 1865. — Т. 1: Polska w r. 1646. — 368 s.
20. Tomkiewicz W. Jeremi Wiśniowiecki (1612–1651) / W. Tomkiewicz. — Warszawa: Nakł. Tow. Naukowego Warszawskiego, 1933. — 406 s.

References

1. Antonovich, V. «Pol'sko-russkie sootnosheniya XVII v. v sovremennoj pol'skoj prizme (Po povodu povesti G. Senkevicha «Ognem i mechem»)» in *Moya spovid': Vybrani istorichni ta publitsystichni tvory*, 106–135. Kyiv: Lybid', 1995.
2. Bagalej, D. «Zajmanshina v Levoberezhnoj Ukraine XVII i XVIII st.» *Kievskaya starina* 12 (1883): 560–592.
3. Bagalej, D. *Ocherki iz istorii kolonizatsii stepnoj okrainy Moskovskogo gosudarstva*. Moskva, 1887.
4. Baranovich, A. «Naselenie predstepnoj Ukrainy v XVI v.» *Istoricheskie zapiski* (1950): 198–232.
5. Borkharev, K. «Gorod Lubny. Istoricheskij ocherk» *Istoricheskiy vestnik* 9 (1900): 973–990.
6. Vasilenko, N. *Ocherki po istorii Zapadnoj Rusi i Ukrainy*. Kiev, 1916.
7. Grushevs'kyj, M. «Gospodarstvopol's'kogo magnatana Zadniprovyu pered Xmel'nychchynoyu» in *Zapysky Ukrayins'kogo naukovoogo tovarystva v Kyjevi*. Vol. 1, 25–43. Kyiv, 1908.
8. Guslystyj, K. «Vyzvol'na borot'ba ukrajins'kogo narodu proty shlyaxets'koyi Pol'shhi v drugij polovyni XVI i v pershij polovyni XVII stolittya (60-ti roky XVI — 30-ti roky XVI stolittya)» in *Narysy z istoriyi Ukrayiny*. Vol. 3. Kyiv: Vyd-vo Akademiyyi nauk SRSR, 1941.
9. Knyazi Vyshnevetski, edited by I. Teslenko. Kyiv: Vyd-vo TOV «Baltiya-Druk», 2016.
10. Nikolajchik, F. «Materialy po istorii zemlevladieniya knyazej Vishnevetskikh v Levoberezhnoj Ukraine» *CHIONL* 14 (1900): 91–192.
11. Nikolajchik, F. «Nachalo i rost poltavskikh vladenij Vishnevetskikh po dannym Litovskoj metriki» *Trudy XI Arkheologicheskogo sjezda v Kiyevе*. 1899 2 (1902): 95–104.
12. Padalka, L. *Proshloe Poltavskoj territorii i ee zaselenie. Issledovaniya i materialy s kartami*. Kharkov: Izdatel'stvo «SAGA», 2009.
13. Yavors'kyj, M. *Narys istoriyi Ukrayiny*, vol. 2. Adelayida, 1987.
14. Yakovenko, N. *Ukrayins'ka shlyaxta z kincyа XIV do seredyny XVII stolittya*. Volyn' i Central'na Ukrayina. Kyiv: Krytyka, 2008. — 470 s.
15. Bartoszewicz, J. «Wiśniowiecki Jeremiasz Michał» in *Encyklopedia powszechna*, vol. 27, 238–245. Warszawa: Nakładem i drukiem S. Orgelbranda, 1867.
16. Czamańska I. *Wiśniowieccy. Monografia rodu*. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2007.
17. Jabłonowski, A. «Zasielenie Ukrainy» *Ateneum* 49 (1888): 115–138, 308–319.
18. Przeździecki, A. *Podole, Wołyń, Ukraina: Obrazy miejsc i czasów*, vol. 1. Wilno, 1841.
19. Szajnocha, K. *Dwa lata dziejów naszych*. 1646. 1648, vol. 1. Lwów, 1865.
20. Tomkiewicz, W. *Jeremi Wiśniowiecki (1612–1651)*. Warszawa: Nakł. Tow. Naukowego Warszawskiego, 1933.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2017

Зимницкая С. П.

кафедра истории и политической теории

Государственного вуз «Национальный горный университет»

к. 111, пр. Д. Яворницкого, 19, г. Днепр, 49005, Украина

**ЗЕМЕЛЬНЫЕ ВЛАДЕНИЯ ВИШНЕВЕЦКИХ НА ЗАДНЕПРОВЬЕ
В УКРАИНСКОЙ И ПОЛЬСКОЙ ИСТОРИОГРАФИИ СЕРЕДИНЫ
XIX — СЕРЕДИНЫ XX в.**

Аннотация

Статья посвящена исследованию украинской и польской историографической традиции (до середины XX в.) относительно земельной политики Вишневецких на Заднепровье. Среди основных вопросов — оценка колонизационной деятельности представителей рода на Левобережье в украинской и польской историографии. Также предметом анализа являются исследования историков относительно хозяйственной деятельности Яремы Вишневецкого в заднепровских владениях.

Ключевые слова: Вишневецкие, Заднепровье, Левобережная Украина, украинская историография, польская историография, Ярема Вишневецкий.

Zymnytska S.

the Department of History and Political Theory of National Mining University,

r. 111, D. Yavornytski Av., 19, Dnipro, 49005, Ukraine

**VYSHNEVETSKY'S LANDOWNING IN THE ZADNIPROVIA
IN UKRAINIAN AND POLISH HISTORIOGRAFY OF THE MIDDLE
OF 19TH — THE MIDDLE OF 20TH CENTURIES**

Abstract

The article is devoted to the study of Ukrainian and Polish historiography (until the middle of 20th century) concerning the land policy of Vyshnevetsky family in Zadniprovia. In the article it has been ascertain what aspects of Vyshnevetsky's economic activities were elucidated and how land and colonizing policy realized by the family representatives was judged in Polish and Ukrainian historiography. The settlement process of Zadniprovia by Vyshnevetsky and their management of this region began to call the interest of researchers from the middle of 19th century. Despite a rather careful analysis of this issue in the literature, it was revealed quite different views on the role of Vyshnevetsky as representatives of the aristocracy the Polish–Lithuanian Commonwealth in the colonization of Ukrainian lands. Ukrainian researchers disagreed with the opinion of Polish opponents about the civilizational influence of the magnates and the nobility of the Polish–Lithuanian Commonwealth on the development of the economy. In the historical literature there is no single point of view concerning to the fact what population settled Vyshnevetsky's lands in the Left-bank Ukraine. Compared to the assets of Vyshnevetsky in the Right-bank Ukraine, their holdings on the left bank of the Dniper were studied more thoroughly by historians; in particular, there are several published scientific papers devoted to the activities of representatives of the family in the development and settlement of Zadniprovia. Information about Vyshnevetsky's colonizing activities in the Left-bank Ukraine is presented in many sources, but researches dedicated to Zadniprovia settling by the family members contain mainly identical data and often duplicate one another.

Key words: Vyshnevetsky, Zadniprovia, the Left-bank Ukraine, Ukrainian historiography, Polish historiography, Yarema Vyshnevetsky.